

İnsan yavrusunun çıplak doğmak gibi bir dezavantajı var. Sahip olduklarını sonradan ediniyor. Bu sonradan edindiklerinin çok az bir kısmı diğer insanlar üzerinde doğrudan bir güç meydana getiriyor. İnsanların az bir kısmının diğerleri üzerinde güç oluşturacak kudreti var.

Dışardan bakıldığında insan sözü dinlenecek bir yaratığa benzemiyor. İnsanlar arasında birinin diğerinden daha *üstün* olduğunu (daha sert boynuzlar, daha büyük yele gibi) *doğal* yollardan anlayamıyorsunuz. Ancak insanların bir yandan da *güdülmeye* ihtiyacı var. Toplu hareket etmek zorunda çünkü tek başına yaşama imkanı yok. Burada kimin kimi yönlendirmeye *hakkı* olduğuna dair bir sorun var. Bunu nasıl aşabiliriz?

Monarşiler ailevi bağların, bir ailede yetişmiş olmanın *sözü dinlenmeye* sebep olduğunu söylüyor. Kralın gücü maddi değil, manevi bir güç. İnsan kralın diğerlerinden dinlenilmeye daha layık olduğunu çünkü mensubu olduğu ailenin diğerlerinden daha *soylu* olduğunu ve kralın da o ailenin *en büyüğü* olduğunu söylüyor. Osmanlıların meşruiyeti böyleydi ve bu sebeple, erken dönemde kendilerini Cengiz Han'ın torunları İlhanlılardan daha meşru olduklarını iddia etmek için *Kayı boyu ve Oğuzlara* nisbet ettiler.

Teokrasiler dini bilgiye sahip olmasının bir insanın sözünü daha kıymetli hale getirdiğini, çünkü bu bilginin *ebedi* bir yönlendirme ve Tanrı'dan gelen bir bilgi içerdiğini söylüyor. Dini en iyi bilen, insanların nereye gitmesi gerektiğini en iyi bilendir diyorlar. Humeyni'nin Velayet-i Fakih doktrini, Şii Mehdisi gelinceye kadar, onun namına hükmetmeyi meşru gösteriyor mesela.

Mutlakiyetçi/Despotik düzenler, güçlü olanın diğerlerinden daha meşru olduğunu söylüyor. Bu meşruiyet genelde savaş veya ihtilal yoluyla geliyor. Cengiz Han'ın veya Kemal Atatürk'ün meşruiyeti böyleydi. Savaş kazananın başka savaşları da kazanacağını düşünüyoruz. İnsanlar galibin sözünü dinlemeyi meşru buluyor.

Demokrasiler insanların genelinin veya çoğunluğunun tensibinin, bir yöneticiye meşruiyet kazandırdığını söylüyor. Toplum eğer bir insanın diğerlerinden daha iyi yönetici olduğuna inanıyorsa, o insana meşruiyet veriyor.

Monarşilerin asıl ilgisi ailevi bağları güçlendirmek, çünkü meşruiyet o şekilde kazanılıyor. Yakın tarihimizde tek bir hanedan olduğu için aşına değiliz ancak Avrupa tarihinin önemli bir kısmın aristokratik akraba kavgalarından ve ittifaklarından mürekkep. Teokrasilerin asıl ilgisi dini ilimler ve bunların nasıl uygulanacağı. Yöneticiler Tanrı'nın ne demek istediğine, insanların ne istediğinden çok kafa yoruyor. Despotizm savaş kazanmak ve daha yırtıcı olmak zorunda. Savaşmayı bilen sözünün daha geçerli olduğu yerde savaşabilme becerisi önem kazanıyor. Demokrasilerin ilgisi ise insan toplulukları ve onların nasıl *ikna* edileceği.

Hiçbir meşruiyet düzeni tek başına bu yalınkat özetlenen saiklere dayalı değil. Amerikan demokrasisinin Kennedy/Bush/Clinton hanedanları, bize halkın teveccühünü kazanmanın doğru soyadını taşımakla da ilgisi olduğunu söylüyor. Hiçbir halk kendi dininden olmayan, hayat tarzına benzemeyen

birinin sözünü kral da olsa dinlemek istemiyor. Gücü silaha dayanmayan hiçbir devlet yok, çünkü insanların *uygun davranışa zorlamanın* nihai yolu bu. Güçlü olmayan devlet demokratik de olsa, meşruiyeti devam ettirecek huzurdan uzak. Benzer şekilde, ordusuz kralların veya din adamlarının meşruiyeti ancak sözde.

Bu sebeple demokrasi *sadece* halk oyuna değil, diğer temellere, gelenek, güç ve hayat tarzına da dayanıyor. Belki diğer düzenler kadar katı ve görünür değil ancak dolaylı yollardan onların önemi halk oyunundan daha fazla. Türkiye'deki kavga da, bu diğer unsurları bu zamana kadar serbestçe idare etmiş müstemleke zihinlerinin halkın oyunu yönlendirecek kadar güzel oyun oynayamayışı. Ordu, milliyetçilik ve modern hayat eskisi kadar önemli değil. Bunlara dayanmak, bir yöneticiyi seçilebilir yapmaya yetmiyor.

Bugün Türkiye'deki *meşruiyet krizi* bu çatışan meşruiyet kaynaklarının hangisinin daha önemli olacağına dair. Adı demokrasi de olsa, insanların siyasi kıymetinin hangi kriterlere göre belirleneceğinin savaşı. Bu savaşta *şimdilik* kendimizi halkla beraber görsek de, aslında bu diğer meşruiyet kaynaklarına erişemeyişimizden kaynaklanan geçici bir durum. Diğer meşruiyet kaynakları *bize* uymaya başladığında, bugünkü *her şeyin başı halk oyudur* diskuru da terkedilecek. Bu *halk* önemsizleşecek demek değil, ancak bugün halka sadece *gelişme* vaadiyle yön veren siyasi güç, o zaman daha sofistike yollardan halka yön verebilecek ve *gelişme* veya *ekonomik vaadler* bugünkü önemini kaybedecek.

Şimdi burada *biz* derken kimi kasdettiğimin üzerinde uzun uzun durmayacağım çünkü henüz gerçekte böyle bir *biz* yok. Ancak Türkiye'nin siyasi atmosferini şekillendirecek insanlar, yirmibeş yıl sonra hala tek dayanak olarak halk oyunu görmeye devam edeceklerse, seçim kazanmaya devam etseler de meşruiyet savaşını kazanma ihtimalleri zayıf. İnşallah birileri bunun farkındadır.